

Kratylos

Testimonia DK 65 A

A 1 /1 = Platón, Cratylus 429d

Sókratés: Což má podle tebe řeč takový význam, že vůbec nelze mluvit lež? ...

Kratylos: Ano, neboť jak by také, Sókrate, člověk mluvící to, co mluví, mohl mluvit něco, co není? Což mluvit lež neznamená toto: říkat věci, které nejsou?

S: Příteli, to je příliš důvtipná řeč pro mne a pro můj věk. Stejně mi však řekni toto: zdali podle tvého mínění sice není možné lež mluvit, ale říci lež je možné?

K: Ne, podle mého mínění ani říci.

S: Ani vyslovit, ba ani v oslovení? Dejme tomu, že by tě v cizině někdo potkal, uchopil tě za ruku a řekl: „Buď zdrav, hoste z Athén, synu Smikrionův, Hermogene!“ Tento člověk by tato slova promluvil, nebo by tato slova řekl, nebo by je pověděl, nebo by takto oslovil nikoli tebe, nýbrž tuhle Hermogena? Či nikoho?

K: Mě se zdá, Sókrate, že by ten člověk tato slova jen tak pronesl.

Σώκρατες· ἼΑρα ὅτι ψευδῆ λέγειν τὸ παράπαν οὐκ ἔστιν, ἄρα τοῦτό σοι δύναται ὁ λόγος; ...

Κρατύλος· Πῶς γὰρ ἂν, ὦ Σώκρατες, λέγων γέ τις τοῦτο ὃ λέγει μὴ τὸ ὄν λέγοι; ἢ οὐ τοῦτό ἐστιν τὸ ψευδῆ λέγειν τὸ μὴ τὰ ὄντα λέγειν;

Σώκρατες· Κομψότερος μὲν ὁ λόγος ἢ κατ' ἐμὲ καὶ κατὰ τὴν ἐμὴν ἡλικίαν, ὦ ἑταῖρε. ὅμως μέντοι εἰπέ μοι τοσόνδε· πότερον λέγειν μὲν οὐ δοκεῖ σοι εἶναι ψευδῆ, φάναι δέ;

Κρατύλος· Οὐ μοι δοκεῖ οὐδὲ φάναι.

Σώκρατες· Οὐδὲ εἰπεῖν οὐδὲ προσειπεῖν; οἷον εἴ τις ἀπαντήσας σοι ἐπὶ ξενίας, λαβόμενος τῆς χειρὸς εἴποι ἑχαῖρε, ὦ ξένη Ἀθηναῖε ὑὸ Σμικρίωνος Ἑρμογένες, οὗτος λέξειεν ἂν ταῦτα ἢ φαίη ἂν ταῦτα ἢ εἴποι ἂν ταῦτα ἢ προσεῖποι ἂν οὕτω σὲ μὲν οὐ, Ἑρμογένη δὲ τόνδε; ἢ οὐδένα;

Κρατύλος· Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἄλλως ἂν οὗτος ταῦτα φθέγγασθαι.

A 1 /2 = Platón, Cratylus 440d 5

Sókratés: ... Vždyť jsi ještě mladý a v nejlepším věku.

Σώκρατες· ... ἔτι γὰρ νέος εἶ καὶ ἡλικίαν ἔχεις.

A 2 = Aristotelés, Rhetorica III, 16; 1417b 1

Jako když [sokratik] Aischinés před Kratylem pískal a rozhazoval rukama. Ten totiž představoval jako hodnověrné, že znamení jsou taková, že se podobají těm věcem, kterým se nepodobají.

καὶ ὡς περὶ Κρατύλου Αἰσχίνης (sokratik, cfr. fr. 22 Kraus), ὅτι διασίζων καὶ τοῖν χεροῖν διασειῶν· πιθανὰ γὰρ, διότι σύμβολα γίνεται ταῦτα ἂ ἴσασιν ἐκείνων ὧν οὐκ ἴσασιν.

A 3 /1 = Aristotelés, Metaphysica I, 6; 987a 29

Po dřívější filosofii přišlo dílo Platónovo, které je sice v mnohém následuje, má však vůči filosofii italských myslitelů také mnoho vlastního. Už za mlada se totiž Platón seznámil s Kratylem a s domněnkami hérakleitovců, že všechno smyslově vnímané neustále uplývá a není o tom žádné vědění, takže to takto podržel i později.

μετὰ δὲ τὰς εἰρημένας φιλοσοφίας ἢ Πλάτωνος ἐπεγένετο πραγματεία τὰ μὲν πολλὰ τούτοις ἀκολουθοῦσα, τὰ δὲ καὶ ἴδια παρὰ τὴν τῶν Ἰταλικῶν ἔχουσα φιλοσοφίαν. ἐκ νέου τε γὰρ συνήθης γενόμενος πρῶτον Κρατύλῳ καὶ ταῖς Ἡρακλειτείοις δόξαις, ὡς ἀπάντων τῶν αἰσθητῶν ἀεὶ ῥεόντων καὶ ἐπιστήμης περὶ αὐτῶν οὐκ οὔσης, ταῦτα μὲν καὶ ὕστερον οὕτως ὑπέλαβεν·

A 3 /2 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum III, 6

Od té doby, tedy od dvaceti let, byl [Platón] stále posluchačem Sókrata. Po jeho smrti se přiklonil k hérakleitovci Kratylu a k Hermogenovi, vyznavači filosofie Parmenidovy.

τοῦντεῦθεν δὴ γεγονώς, φασὶν, εἴκοσιν ἔτη διήκουσε Σωκράτους· ἐκείνου δ' ἀπελθόντος προσεῖχε Κρατύλῳ τε τῷ Ἡρακλειτεῖ καὶ Ἑρμογένει τῷ τὰ Παρμενίδου φιλοσοφοῦντι.

A 4 = Aristotelés, Metaphysica IV, 5; 1010a 7

Když viděli, že se veškerá přirozenost pohybuje a že o proměnlivém nelze říkat nic pravdivého, usoudili, že nelze vyslovovat pravdu o tom, co se veskrze proměňuje. Z tohoto předpokladu vyrostl nejkrajnější názor, jaký byl kdy vysloven, totiž těch, kdo se prohlašovali za hérakleitující - a takového názoru byl i Kratylos. Ten nakonec mínil, že se nesmí nic říkat, nýbrž pouze hýbal prstem a vytýkal Hérakleitovi jeho výrok, že nelze dvakrát vstoupit do téže řeky (B 91). Neboť sám mínil, že to není možné ani jednou (viz Hérakleitos B 49a).

ἔτι δὲ πᾶσαν ὀρῶντες ταύτην κινουμένην τὴν φύσιν, κατὰ δὲ τοῦ μεταβάλλοντος οὐθὲν ἀληθεύμενον, περὶ γε τὸ πάντη πάντως μεταβάλλον οὐκ ἐνδέχεσθαι ἀληθεύειν. ἐκ γὰρ ταύτης τῆς ὑπολήψεως ἐξήνθησεν ἡ ἀκροτάτη δόξα τῶν εἰρημένων, ἢ τῶν φασκόντων ἡρακλειτίζειν καὶ οἷαν Κρατύλος εἶχεν, ὅς τὸ τελευταῖον οὐθὲν ὤιετο δεῖν λέγειν, ἀλλὰ τὸν δάκτυλον ἐκίνει μόνον, καὶ Ἡρακλείτῳ ἐπετίμα εἰπόντι, ὅτι δις τῷ αὐτῷ ποταμῷ οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι (B 91). αὐτὸς γὰρ ὤιετο οὐδ' ἅπαξ (cfr. B 49a).

A 5 = Platón, Cratylus 383a

Kratylos říká, Sókrate, že každá věc je od přirozenosti obdařena správným jménem a že jménem není to, jak někteří věc nazývají, když se dohodli na jejím pojmenování, když každý vydává část jejich zvuku; ale že je nějaká [přirozeně] vzrostlá správnost názvů pro všechny, pro Řeky i barbary.

Κρατύλος φησὶν ὅδε, ὦ Σώκρατες, ὀνόματος ὀρθότητα εἶναι ἐκάστωι τῶν ὄντων φύσει πεφυκυῖαν καὶ οὐ τοῦτο εἶναι ὄνομα ὃ ἂν τινες ξυνθέμενοι καλεῖν καλῶσι, τῆς αὐτῶν φωνῆς μόριον ἐπιφθεγγόμενοι, ἀλλὰ ὀρθότητά τινα τῶν ὀνομάτων πεφυκέναι καὶ Ἑλλησι καὶ βαρβάροις τὴν αὐτὴν ἅπασιν.